

Sygn. akt III AUa 363/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSA Barbara Białecka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2012 r. w Szczecinie

sprawy T. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. Wlkp.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 marca 2012 r. sygn. akt VI U 842/11

zmienia zaskarżony wyrok i oddała odwołanie.

Sygn. akt III AUa 363/12

UZASADNIENIE

Ubezpieczony T. K. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddziału w G. Wlkp. z dnia 26 maja 2011 r. odmawiającej mu przyznania prawa do emerytury. Zarzucił, że pozwany arbitralnie nie uznał przedłożonego przez niego świadectwa pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony wskazał, że świadectwo to zostało wydane w oparciu o wyrok Sądu Rejonowego w Słubicach z dnia 21 marca 2011 r. ustalającego, że ubezpieczony w okresie od 17 stycznia 1968 r. do dnia 30 czerwca 1987 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach.

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, iż dokumentem stwierdzającym wykonywanie pracy w szczególnych warunkach jest zaświadczenie wydane przez zakład pracy. Tylko takie zaświadczenia mogą stanowić podstawę przyznania uprawnień do emerytury. Zdaniem pozwanego, przywoływany przez wnioskodawcę wyrok Sądu nie jest dla organu rentowego wiążącym dokumentem mogącym posłużyć jako dowód w postępowaniu o ustalenie prawa do emerytury w wieku obniżonym w związku z zatrudnieniem w

szczególnych warunkach. Nadto organ rentowy zarzucił, że w przedłożonym przez ubezpieczonego zaświadczeniu wystawiający je podmiot nie przywołuje żadnego zarządzenia resortowego, w oparciu o które stwierdza, iż stanowisko pracy „ślusarz” jest stanowiskiem, na którym praca wykonywana była w szczególnych warunkach, ani też przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r.

Wyrokiem z dnia 8 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. Wlkp. z dnia 26 maja 2011 roku w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu T. K. prawo do emerytury począwszy od dnia 1 maja 2011 roku.

Sąd Okręgowy ustalił, że T. K., urodzony 3 listopada 1949 r. posiada 32 lata, 4 miesiące i 29 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że w dniu 17 stycznia 1968 r. ubezpieczony podjął pracę w (...) Zakładach (...) w P. - filii w K. na stanowisku ślusarza w pełnym wymiarze czasu pracy. Zakład ten wykonywał prace remontowo - montażowe w K. Fabryce (...) w K.. Praca wykonywana przez ubezpieczonego polegała na remoncie maszyn i urządzeń na wszystkich wydziałach K. Fabryki (...) w K. (później K. Zakładach (...) w K.) w trakcie pracy tych wydziałów. Na wydziałach tych występowały ciągle niekorzystne dla zdrowia opary, a na wydziale rębalni znaczne zapylenie. Do produkcji celulozy w wydziałach tych używano ługu, chloru, siarczanu sodu i terpentyny. W ciągu roku zdarzały się 1 - 2 razy przypadki delegowania pracowników (...) na 10-14 - dniowe okresy do pomocy pracownikom innych filii dla dokonania remontów generalnych w zakładach papierniczych poza K.. W czasie takich remontów w zakładach tych wstrzymywano ruch maszyn.

Obecnie na podstawie decyzji pozwanego organu rentowego z dnia 17 stycznia 2011 r. ubezpieczony otrzymuje świadczenie przedemerytalne.

W dniu 13 maja 2011 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. We wniosku oświadczył, iż obecnie nie pozostaje w stosunku pracy i nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Do wniosku dołączył świadectwo pracy w szczególnych warunkach od 17 stycznia 1968 r. do 18 września 1968 r. i od 6 października 1970 r. do 30 czerwca 1987 r. w Zakładach (...) w P. wystawione w dniu 29 kwietnia 2011 r. przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Słubicach z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie IV P 17/11.

Decyzją z dnia 26 maja 2011 r. pozwany odmówił ubezpieczonemu T. K. przyznania prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie jest zasadne.

Odwołując się do treści art. 184 ust. 1 i 2 oraz art. 27 i 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2009 r. nr 153 poz.1227 z późn. zmianami, dalej jako „ustawa emerytalna”) a także do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. nr 8 poz. 43 z późn. zm.) Sąd Okręgowy wyjaśnił, że w celu nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym ubezpieczony winien był przepracować co najmniej 15 lat w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. O tym jakiego rodzaju pracę wykonywał powód decyduje nie tylko treść świadectwa pracy, ale całość zebranego materiału dowodowego. Nadto, dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska tylko rodzaj powierzanej mu pracy.

Sąd pierwszej instancji stwierdził następnie, że ubezpieczony od 1968 r. przez cały czas do 30 czerwca 1987 r. świadczył pracę w warunkach szczególnych jako ślusarz. Praca miała polegać na remoncie i montażu maszyn i urządzeń do produkcji celulozy na halach produkcyjnych w czasie prowadzenia produkcji, w szkodliwych oparach chemicznych i zapyleniu. W ocenie Sądu Okręgowego, wskazani przez ubezpieczonego świadkowie w pełni potwierdzili rodzaj wykonywanych przez niego czynności oraz towarzyszących im warunków pracy. Z zeznań świadków jednoznacznie wynika, że ubezpieczony przez cały okres pracy w kostrzyńskiej filii Zakładów (...) wykonywał prace remontowe i

montażowe w trakcie produkcji celulozy, będąc jednocześnie narażony na szkodliwe dla zdrowia działanie trujących lub żrących oparów chemikaliów oraz zapylenia.

Zgodnie wykazem A cytowanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych jest bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (dział XIV poz. 25). Za prace w warunkach szczególnych w leśnictwie, przemyśle drzewnym i papierniczym (dział VI) uznawane są m.in.: prace przy suchej destylacji drewna i węgla aktywnego, roztwarzanie surowców włóknistych metodą siarczanową i siarczynową w oddziałach warzelnii, wytwarzanie kwasów i ługów warzelnych, wytwarzanie chemicznych środków bielących i bielenie mas włóknistych, hydrotermiczna obróbka drewna.

Zdaniem Sądu Okręgowego, fakt, iż ubezpieczony był delegowany na krótkie okresy do wykonywania remontów generalnych maszyn papierniczych w czasie ich postoju raz czy dwa razy w roku nie odbiera wykonywanej przez ubezpieczonego pracy charakteru stałości. Łączny staż pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach wynosi zatem 17 lat i 5 miesięcy (z pominięciem okresu odbywania służby wojskowej).

Jednocześnie Sąd Okręgowy jako chybiony ocenił zarzut ubezpieczonego, co do nieuwzględnienia wyroku Sądu Rejonowego w Słubicach z dnia z dnia 21 marca 2011 r. Powaga rzeczy osądzonej prawomocnego wyroku oznacza, że wyrok ten kończy ostatecznie spór między stronami i wyklucza ponowne rozpoznanie sprawy przez ten sam lub inny sąd. W sprawie niniejszej i sprawie IV U 17/11 występowały jednakże różne strony, zatem wyrok Sądu Rejonowego w Słubicach. nie ma atrybutu powagi rzeczy osądzonej.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł pozwany zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie art. 227 k.p.c. polegające na pominięciu przez Sąd Okręgowy wyjaśnienia i ustalenia istotnej dla sprawy okoliczności, czyli nieprzeprowadzeniu prawidłowego postępowania dowodowego, i nie rozważeniu w sposób bezstronny i wszechstronny, a zupełnie dowolny zeznań słuchanych w niniejszej sprawie świadków, którzy - zdaniem Sądu Okręgowego - w pełni potwierdzili rodzaj wykonywanych przez ubezpieczonego czynności w sytuacji, gdy treść zeznań w/w. świadków zawierała istotne rozbieżności co do oceny wykonywanej przez ubezpieczonego w spornym okresie pracy na stanowisku ślusarza, nie potwierdzając przy tym w sposób jednoznaczny okoliczności, dotyczącej świadczenia przez ubezpieczonego przedmiotowej pracy stale i w pełnym wymiarze, których nie uwzględnienie i nie wyjaśnienie w sposób dostateczny, skutkowało błędnym uwzględnieniem odwołania ubezpieczonego i zmianą zaskarżonej decyzji organu rentowego. które to uchybienia, stanowiące także o naruszeniu przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c., miały istotny wpływ na wynik sprawy.

Mając na uwadze powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania ewentualnie o chylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego jej rozpoznania.

W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, iż Sąd Okręgowy w sposób błędny i zupełnie dowolny ustalił i rozważył zebrany w sprawie materiał dowodowy, Zdaniem apelującego zeznania świadków nie potwierdziły jednoznacznie okoliczności, dotyczącej świadczenia przez ubezpieczonego przedmiotowej pracy stale i w pełnym wymiarze przy remoncie maszyn i urządzeń w kostrzyńskiej filii Zakładów (...) w trakcie produkcji. Wbrew twierdzeniom Sądu I instancji świadkowie zeznali, że maszyny podczas remontów były wyłączone. Zdaniem apelującego w niniejszej sprawie nie było jednoznacznych dowodów na okoliczność, że ubezpieczony wykonywał pracę (remonty) tylko i wyłącznie na wydziałach produkcyjnych, na których zatrudnieni pracownicy w procesie produkcyjnym, wykonywali pracę zaliczoną do wykonywanej w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się zasadna.

Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także zarzutów podniesionych w apelacji prowadzi, zdaniem Sądu Apelacyjnego, do wniosku, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego nie jest prawidłowy i jako taki powinien zostać zmieniony

Uzasadniony okazał się zarzut błędnej oceny dowodów dokonanej przez Sąd Okręgowy. Otóż ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 lutego 1996 r., II CRN 173/95). Przyjmuje się, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być zakreślone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których Sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. W przypadku, gdy brak jest logiki w związaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 lutego 2007 r., I ACa 1053/06, lex 298433).

Istotę sporu w sprawie, a jednocześnie źródło zarzutów podniesionych w środku zaskarżenia, stanowi ustalenie przez Sąd pierwszej instancji, że ubezpieczony spełnił przesłanki wykonywania pracy w szczególnych warunkach przez okres 15 lat, która to praca warunkuje możliwość przyznania mu prawa do wcześniejszej emerytury, co z kolei jest konsekwencją przyjęcia, iż T. K. wykonywał pracę w warunkach szczególnych w czasie zatrudnienia w K. Zakładach (...) w latach 1968-1987 - z wyłączeniem okresu kiedy skarżący odbywał zasadniczą służbę wojskową.

W tym miejscu należy podkreślić, że prawo do emerytury w wieku obniżonym jest wyjątkiem od reguły, czyli zasad nabywania prawa do emerytury w wieku ogólnym (powszechnym). Skoro przepisy określające prawo do emerytury w wieku obniżonym mają charakter odstępstwa od reguły, a więc mają charakter szczególny, to oznacza, że przepisy te muszą być wykładane (interpretowane) w sposób ścisły i niedopuszczalna jest ich interpretacja rozszerzająca.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zarówno z dostępnej dokumentacji z okresu zatrudnienia ubezpieczonego przez Zakłady (...) i jego pracy w K. Fabryce (...), jak również z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków wynika, że ubezpieczony w czasie spornego zatrudnienia faktycznie wykonywał czynności ślusarskie. Znamienne i kluczowe dla rozstrzygnięcia zaistniałego sporu jest, iż z zeznań świadka S. K. (k.41-42) wynika, że na czas remontów zakład papierniczy był wyłączany. Z kolei z zeznań F. B. (k.42) wynika, iż praca ślusarzy polegała głównie na montażu i demontażu maszyn, przy czym oczywistym jest, iż w takiej sytuacji przynajmniej część maszyn musiała być wyłączona. Świadek C. J. zeznał natomiast, iż nigdy nie pracował z ubezpieczonym (k.43). Również z zeznań Z. J. wynika, iż ślusarze pracowali na unieruchomionych maszynach (k.62) przy czym i ten świadek nie pracował z wnioskodawcą (k.63). Wykonywanie prac przy wyłączonych maszynach potwierdził również świadek S. C. (k.63).

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10 (lex nr 619638) Sąd Najwyższy wskazał, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.. W świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia

z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy.

Trafnie zatem podniósł apelujący, że na podstawie materiału dowodowego sprawy przyjąć należy, że ubezpieczony w spornym okresie nie wykonywał prac wymienionych w pkt 25 działu XIV wykazu A (bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Przede wszystkim ubezpieczony nie wykonywał prac konserwatora agregatów i urządzeń na oddziałach będących w ruchu, a jedynie prace ślusarskie i remontowe na różnych oddziałach, a nawet przyjmując, iż część prac odbywała się na oddziałach w ruchu to nie były to prace wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, skoro ubezpieczony obok wskazanych prac, wykonywał również inne czynności ślusarskie w tym na unieruchomionych oddziałach i maszynach. W tym miejscu należy zauważyć, iż z przedłożonych przez ubezpieczonego na rozprawie w dniu 17.01.2012 r. (k. 62 i przylegających do akt sprawy) oryginału pisma Zjednoczenia (...) w Ł. z dnia 5.06.1972r. z wykazem stanowisk objętych I kategorią zatrudnienia i wykazu wydziałów i działów, gdzie występują szkodliwości..... podpisanego przez Kierownika D. BHP KZP T. T. – nie wynika również, aby zatrudnienie w spornym okresie na stanowisku ślusarza było zaliczane przez pracodawcę do prac wykonywanych w szczególnych warunkach, obecnie wymienionych w pkt 25 działu XIV wykazu A. W tym kontekście Sąd Apelacyjny wskazuje, że nawet wykonywanie przez ubezpieczonego pracy na stanowisku ślusarza w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk zaliczonych przez pracodawcę do prac w szczególnych warunkach nie oznacza automatycznego zakwalifikowania spornego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach. Podobne też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 stycznia 2008 r. stwierdzając, że „Wykonywanie pracy przez pracowników zatrudnionych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych nie mieści się w określeniu „prace przy spawaniu” wymienionym w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.).” (Sygn. akt I UK 192/07, lex 447272).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, a Sąd Apelacyjny podziela to stanowisko, że z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą korzystać wyłącznie pracownicy, który byli rzeczywiście zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szkodliwych warunkach pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97, OSNP 1998/21/638; 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00, OSNP 2003/17/419; 04 czerwca 2008 r., II UK 306/07, lex nr 494129). Nadto w wyroku z dnia 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00, Sąd Najwyższy podkreślił, że o uprawnieniu do emerytury na podstawie § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.), decyduje łączne spełnienie przez pracownika wszystkich warunków określonych w tym przepisie, a nie jego przekonanie, że charakter lub warunki pracy wystarczają do uznania jej za wykonywaną w szczególnych warunkach.

Podkreślenia wymaga także, iż Sąd rozpoznający niniejsze odwołanie ubezpieczonego nie był związany treścią prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Słubicach ustalającego wykonywanie przez wnioskodawcę pracy w warunkach szczególnych w okresie od 17 stycznia 1968 r. do 30 czerwca 1987 r. Zgodnie z art. 189 k.p.c. strona może żądać ustalenia prawa lub stosunku prawnego, jeżeli ma w tym interes prawny. Skarżący w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Słubicach o sygn. IV P 17/11 nie żądał ustalenia prawa ani stosunku prawnego, lecz faktu prawotwórczego, co judykatura dopuszcza tylko wyjątkowo. Powszechnie jest zapatrywanie, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie wyklucza dopuszczalność powództwa o ustalenie (por. między innymi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2003 r., I PK 269/02, PIZS z 2004 r. nr 3, str. 40) oraz że postępowanie sądowe o ustalenie nie może być środkiem do uzyskania dowodów w innym postępowaniu, w tym rentowym i emerytalnym (por. między innymi wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1983 r., I PRN 189/83, OSNCP z 1984 r. nr 7, poz. 121).

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że odwołanie T. K. od decyzji organu rentowego z dnia 26 maja 2011 r. oddalił.

SSA Zofia Rybicka – Szkibiel SSA Jolanta Hawryszko SSA Barbara Bialecka